

Шиян Діана Володимирівна,
Севастопольський інститут банківської справи Української академії банківської справи
Національного банку України, м. Севастополь,
shyian-diana@rambler.ru

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНОГО СЕКТОРУ АР КРИМ

В характерних для України умовах постійно наростаючого бюджетного дефіциту та державного боргу, а також відсутності механізму контролю цільового використання державних коштів, сільське господарство є позбавленим засобів до нормального стабільного функціонування. Як результат – скорочення посівних площ, поголів'я тварин, обсягів виробництва продукції в деяких галузях та їх занепад. Тому на сьогодні сільське господарство потребує розробки та впровадження інвестиційних механізмів розвитку, які б давали можливість аграріям максимально задовольняти потреби в фінансових ресурсах, враховувати та страхувати ризики, залучати інноваційні продукти, з їх використанням виробляти якісну й конкурентоспроможну продукцію та отримувати адекватні затратам доходи. Виходячи з цього, постає питання, яке стосується вибору галузей, саме під які і слід розробляти та впроваджувати інвестиційні механізми розвитку.

Виробництво продукції сільського господарства АР Крим визначається багатьма факторами: роль природно-кліматичних умов доповнюється економічними показниками діяльності, попитом на продукцію з боку населення, переробних підприємств та нерезидентів. Тому при виборі галузей аграрного сектору економіки Криму, найбільш пріоритетних для розробки та впровадження інвестиційних механізмів вважаємо за доцільне керуватися деякими з них.

Першим, основним, критерієм визначення ступеня пріоритетності галузей аграрного сектору є природно-кліматичний потенціал. Кліматичні умови та ресурси Кримського півострова формують можливості для розвитку зернового господарства, вирощування соняшнику, виноградарства, садівництва, овочівництва, вирощування та обробки ефіроолійних культур, м'ясного скотарства та птахівництва.

Однією із старіших галузей АПК АР Крим є виноградарство. Крим визначається саме технічними сортами винограду, які використовуються для виробництва високоякісної виноробної продукції. Складний економічний стан більшості виноградо-виноробних підприємств, а також зниження обсягів їх виробництва визначають необхідність швидкого вирішення проблем розвитку виноградо-виноробного виробництва Криму, досягнення стабілізації і підвищення ефективності механізмів господарювання підприємств галузі.

Крим має значні переваги перед європейськими державами за природно-економічним потенціалом для влаштування промислового садівництва. Це підтверджується тим, що тут, за умов поглиблення зональної спеціалізації, можна успішно вирощувати всі без винятку плодові і ягідні культури помірного і субтропічного клімату. На жаль, ця перевага використовується поки що незадовільно. Для розвитку промислового садівництва в АР Крим необхідне поєднання організаційно-економічних чинників з технічними та технологічними.

Наступним критерієм визначення пріоритетності розвитку галузей сільського господарства АР Крим є рівень корисності в забезпеченні продовольчих потреб населення. З підвищенням матеріального добробуту населення змінюються загальні стандарти, зокрема структура продовольчого кошика. Дослідження соціологів і дієтологів доводять, що за цих умов у структурі харчування зменшується частка споживання хліба, картоплі та цукру, й натомість збільшується частка плодів, ягід і овочів. Цим орієнтиром, поряд з доцільністю максимального використання наявного природно-кліматичного потенціалу,

й потрібно керуватися, обґрунтовуючи розвиток промислового сільського господарства на перспективу.

Останнім часом високої актуальності набуває проблема продовольчої безпеки населення, тому, на нашу думку, рівень її гостроти також визначатиме перспективність розвитку певних галузей аграрного сектору економіки Криму. Порівнюючи обсяги виробництва продукції АПК з нормами її споживання, встановленими КМУ, слід зазначити, що за деякими видами продуктів характерним є недостатній обсяг виробництва. Зокрема, виробництво плодів та ягід здатне лише на половину забезпечити нормальний обсяг споживання для населення. Значне недовиробництво характерно й для таких продуктів як яловичина та телятина, свинина, ковбасні вироби, соняшникова олія, молоко, масло вершкове, тверді та кисломолочні сири, хлібобулочні вироби. Виходячи з цього, для забезпечення продовольчої безпеки перспективними галузями сільського господарства АР Крим можна назвати такі: м'ясне та молочне скотарство, свинарство, вирощування соняшнику, виробництво зернових культур, виробництво плодів, ягід та овочів.

Наступним критерієм визначення перспективності розвитку галузей сільського господарства Криму є економічна ефективність діяльності. Розглянемо економічні показники при вирощуванні основних сільськогосподарських культур в 2005 – 2009 рр. (табл. 1).

Найвищим середньорічним рівнем рентабельності відзначаються такі традиційні для Криму галузі як виноградарство та виробництво плодів та ягід: 85,62 % та 22,46 % відповідно. Також можна зазначити, що порівняно зі звичними для автономії культурами: зерновими, соняшником, виноградом, плодами та ягодами має місце існувати й виробництво такої технічної культури як ріпак (середньорічна рентабельність - 26 %). На нашу думку, доцільним є часткова заміна існуючих площ вирощування інших олійних культур, а також створення районних чи регіональних заводів по переробці ріпаку в АР Крим.

Таблиця 1 – Економічні показники основних аграрних культур АР Крим в середньому за 2005-2009 рр.

Показники	Зернові	Соняшник	Ріпак	Картопля	Овочі	Плоди та ягоди	Виноград
Площа, тис. га	592,2	32,3	22,9	21,8	16,5	20,0	31,4
Виробництво, тис. т	1401,1	25,3	2,3	255,4	236,5	66,7	107,1
Урожайність, ц/га	24,2	8,3	11,7	105,6	132,8	41,5	41,0
Реалізація, тис. т	655,4	16,1	21,7	1,1	28,7	31,1	37,6
Рентабельність, %	6,4	10,0	25,7	11,1	17,7	22,5	85,6

Економічні показники виробництва основних видів продукції тваринництва в АР Крим в 2005 – 2009 рр. (табл. 2) свідчать, що найбільш збитковим є виробництво вовни (-58,24 %), м'яса вівці та кіз (-30,64 %), ВРХ (-32,76 %), птиці (-28,36 %). Дещо краща ситуація характерна для виробництва м'яса свиней (-15,54 %), а також тваринницької продукції: молока (4,91 %) та яєць (1,92 %).

Свинарство - галузь скоростигла, технологічна, при грамотному підході до справи може забезпечити швидку окупність витрат і інвестицій. На отримання одного кілограма свинини витрачається кормів в 2,5 рази менше, ніж на виробництво кілограма яловичини, вчетверо менше, ніж на виробництво баранини. Від однієї корови можна отримати 250-300 кг яловичини на рік, а від однієї свиноматки - від двох до трьох тонн свинини.

Високий біологічний потенціал свиней очевидний. До того ж збитковість виробництва свинини найнижча в порівнянні з виробництвом інших видів м'яса.

Таблиця 2 – Економічні показники основних видів продукції тваринництва АР Крим в середньому за 2005-2009 рр.

Показники	М'ясо				Молоко	Яйця, тис. шт	Вовна
	ВРХ	Свині	Вівці та кози	Птиця			
Поголів'я, тис. гол	188760	166680	295600	10653480	-	-	-
Виробництво, т	23340	27540	240	77720	62500	398060	197
Продуктивність	614,2 ¹	315 ¹	-	-	3744 ²	283,8 ³	4,02 ⁴
Реалізація, т	19994	23592	206	66578	32800	303280	117
Рентабельність, %	-32,76	-15,54	-30,64	-28,36	4,91	1,92	-58,24

Примітки:

1 - Середньодобові прирости худоби на вирощуванні та відгодівлі, г.

2 - Середній річний удій молока від однієї корови, кг.

3 - Середня річна несучість курей-несучок, шт.

4 - Середній річний настриг вовни від однієї вівці, кг

Промислове птахівництво при ефективній організації забезпечує виробництво високоякісних продуктів харчування при відносно низьких затратах праці та коштів у розрахунку на одиницю виробленої продукції. На 1 кг приросту живої маси бройлерів розхід кормів у середньому в 1,5-2 р. менше, ніж відповідно на свинину. Високий рівень механізації та автоматизації виробничих процесів забезпечує виробництво яєць та м'яса птиці з низькими трудовими затратами.

Таким чином, за критерієм показників ефективності діяльності найбільш перспективними галузями рослинництва є виноградарство, плідівництво та вирощування ріпаку; тваринництва - свинарство та птахівництво.

Пріоритетність розвитку певних галузей сільського господарства Криму багато в чому визначається зовнішнім попитом. У складі експортоорієнтованих підприємств АПК Криму близько 40 % займаються виробництвом зерна: пшениці, рису, ячменя; близько 15 % - вирощують фрукти; 9 % підприємств спеціалізуються на виробництві та експорті технічних культур, зокрема ріпаку та соняшника, 7 % - займаються вирощуванням винограду. Скорочення врожайності, площ ріллі, садів, виноградників, поголів'я свиней та птиці протягом останніх років обумовлює скорочення можливостей для експорту продукції цих галузей. Отже, можна наголосити на пріоритетності розвитку таких галузей сільського господарства як виробництво зернових культур, технічних культур, зокрема ріпаку, виноградарство, садівництво, виробництво м'яса свиней та птиці, оскільки вони є експортоорієнтованими та бюджетонаповнюючими галузями економіки Криму.

Підводячи підсумок вище наведеному, зазначимо, що основними факторами що визначають подальший розвиток сільського господарства АР Крим, є природно-кліматичні умови, споживчі смаки населення, ступінь гостроти проблеми продовольчої безпеки регіону, економічні показники діяльності, попит підприємств харчової промисловості, а також зовнішній споживчий попит. Виходячи з них, вважаємо за доцільне у структурі аграрного сектору економіки Криму виділити наступні пріоритетні галузі: вирощування зернових культур (пшениця, ячмінь, рис), вирощування технічних культур, зокрема ріпаку, виноградарство, садівництво, а також свинарство та птахівництво. Саме ці галузі АПК, на нашу думку, потребують розробки та впровадження інвестиційних механізмів розвитку.